

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 270
טבת תשפ"א

סיור לילדים בת"ת בבית שמש

בשבוע האחרון התקיים סיור מיוחד לילדי תלמוד תורה בבית שמש. הילדים לומדים כעת משניות מסכת עירובין, והמלמד טורח לתת להם דוגמאות מהדינים הנוגעים בזמנינו, ועל מנת להוסיף בהמחשת הדברים, ערכנו להם סיור על העירוב בשכונה של הת"ת. הסיור נערך בצורה חוייתית ומאתגרת, כאשר בתחילת הסיור נתנו לילדים הסבר מהו עמוד ומהו לחי, ומכאן ואילך שלחנו את הילדים קדימה למצוא את צורת הפתח הבאה, את הלחי או השער, והילדים הבחינו יפה מאוד בשינויים שבין מקום למקום, מדוע במקום אחד יש לחי אע"פ שיש עמוד, ובמקום

סיור וליווד עירובין לילדי הת"ת

אחר אין עמוד אלא קשרו אותו לגדר גבוהה עם לחי מתחתיו, במקום אחד חתכו חצי מהעץ כדי שלא יפריע לעירוב, ובמקום אחר עשו צורת הפתח באלכסון של הרחוב. מהו ההבדל בין העירוב של השכונה לעירוב של העיר, והיכן הגבולות של כל עירוב. וכך למדנו עשרות הלכות תוך זמן קצר, ובעיקר להחיות את הלימוד, שיהיה לו קשר למציאות שאנו מקיימים כל שבת.

באחד מהשבילים ראינו שיש גדר עם מעקה מברזל מעוגל, והוסיפו עליו עוד שתי חתיכות ברזל, שניכר שאינן שייכות לגדר. שאלנו את הילדים מהכיתה שגרים ברחובות הסמוכים, האם הם יודעים מדוע הוסיפו אותן, וכולם ענו בנוסח דומה, שהם לא שמו לב שיש עוד תוספת, או שבטוחים שהוסיפו אותן רק בשבוע האחרון, כי איך יתכן שהם לא ראו אותן. הסברנו לילדים מדוע הוסיפו את הברזלים, אחד כדי להגביה את המחיצה, כי הקיר בסופו נהיה נמוך, והשני כדי ליצור לבוד בתוך המעקה של הגדר להשלים לשיעור. ממקרה זה ראינו כמה מחשבה משקיעים העוסקים לשים לב לכל פרט, וגם ראינו שאיננו שמים לב אפילו לדברים משונים, אם לא יודעים שיש בהם ענין.

הפארק שמחלק בין השכונות ומגביל את תחום שבת

בסיור זה ראינו דבר מיוחד יותר ממקומות אחרים, שהיתה כאן דוגמא גם לדיני התחומין בין השכונות בבית שמש. בסיור הלכנו לאורך גבול העירוב והגענו למקום שבין רמה א' לרמה ג'. שתי השכונות סמוכות מאוד זו לזו, אבל עדיין יש רווח ניכר ביניהם, והדין הוא שאם יש עיר גדולה שנחלקה באמצע, ויש בין הצדדים רווח בשיעור קמ"א אמה ושליש, הרי כל צד נידון כעיר בפני עצמו, וצריך למדוד אלפיים אמה מאותו גוש בפנ"ע, ואז יתכן שחלק מהעיר תהיה מחוץ לתחומו.

כגון במקרה זה, אם רמה ג' מנותקת מרמה א', הרי התחום של רמה ג' נמדד מקצה השכונה, ויש חלקים גדולים מהעיר שאינם בתחומה, כגון רמה ב' והקריה. אמנם אם יש עירוב כשר מסביב לכל המקום, הרי כולו נעשה כד' אמות כלפי מי ששוכנת בתוכו, מחמת דין רשות היחיד אחת. וזה יכול גם לחבר שכונות מנותקות. אך כאשר מדובר בעירוב עירוני שתמיד נדחקים להתירו בכל מיני קולות, א"כ מי שנמנע מלסמוך עליו בענין הטלטול צריך לחשוש גם לענין התחומין בין השכונות [מלבד אם החשש רק בעניני הגוים והמומרים, שזה אינו מפריע לתחומין, שתלויים רק בדין רה"י].

והנה בין השכונות הנ"ל יש מקום אחד שהמרחק קטן מאוד, אך עדיין אינו מספיק לעשות חיבור מושלם לכל הדעות. בתחילה קיינו שיוסיפו לבנות עוד בית אחד באמצע ויתחברו שתי השכונות, אבל העיריה הקצתה את המקום לגינה שנקראת פארק ירמות, וא"כ אין סיכוי שהבתיים יתקרבו יותר במקום הזה [אמנם בעתיד הרחוק יותר, יתכן שיהיה חיבור בכך שכונה אחרת שנבנית בצד אחר].

ויש לדון האם הפארק עצמו יכול להיות המשך של מקום המגורים לחבר בין השכונות, כיון שהוא עומד לשימוש תדיר. והנה המושג של מקום העומד לשימוש תדיר נאמר לגבי דין אחר, הנוגע לכשרות היקף העירוב, שלא יהיה בו קרפף, ולכן אסור שיהיה מקום יותר מבית סאתיים שאינו משמש לדיוורם תדיר. ולגבי זה אומרים שגינת משחקים אינה בחשש קרפף, [ומש"כ השו"ע (סי' שנ"ח ס"א) גינה, כוונתו לשדה שזורעים בה ירקות, כמ"ש בתחילת מסכת ב"ב]. אבל לגבי חיבור העיר לתחום שבת, אינו מחבר אלא בית דירה, ואפילו בית כנסת ומחסנים אינם מחברים כשאין בהם דירה כמבואר בגמ' (עירובין דף נה; ובשו"ע (סי' שצ"ח ס"ה).

האם הפארק דומה לנחל שמצטרף עם העיר

אבל לכאורה יש לדון להתיר, על פי דין אחד שונה, שמבואר בגמ' (דף סא.) ובשו"ע (שם ס"ט) שנהר שנמצא בסוף העיר והולך לאורך העיר, אם יש איצטבא באורך ד' אמות לפניו, שאז אפשר לעמוד עליה ולהשתמש במקום הנהר ללא חשש שיפלו, מודדים את העיר משפת הנהר החיצונה, והנהר הוא כחלק מהעיר. א"כ גם במקרה דנן הפארק הרי הוא משמש את בני העיר, ויחשב כהמשך של השכונה, וממילא הוא יחבר כאן את שתי השכונות הסמוכות לפארק. ושמה תאמר דוקא נהר שמשתמשים בו במים לצרכי שתיה וחיות אדם, משא"כ בגינה. הרי אינו כן, כי השו"ע פסק כשיטת הר"מ והר"ף שמדובר בנהר יבש, שרק בזמן הגשם יש בו מים, והשימוש הוא בזמן שהוא יבש, א"כ פארק שיש בו ספסלים ומקומות מוצלים לשבת בהם, עדיף משימוש הנהר היבש.

אבל באמת הראשונים (הרא"ש והרשב"א) תמחו על שיטה זו, מדברי הברייתא והסוגיא הברורה שאין מעברים אלא בית דירה, ובאמת הרש"י והרא"ש והרשב"ם מפרשים שהגמ' מדברת על דין אחר לגמרי, שיעיר שיושבת על שפת הנחל באופן שאין דקה ואיצטבא, שיש חשש שיפלו לנהר, אינה נחשבת עיר, אלא כבתיים בודדים, כי אי אפשר להשתמש בנוח במקום הסמוך לנהר. ומ"מ בישוב דעת הר"ח והר"ף והשו"ע, הביא המשנב" (ס"ק מ"ו) שהריטב"א מתרץ ששונה הנחל שהוא הולך לאורך כל העיר וכל בני העיר ראוין להשתמש בו, לכן הוא מצטרף עם העיר

פארק ירמות שנוסד בין השכונות בבית שמש

אע"פ שאינו בית דירה, אלא רק משמש לדיוורם, משא"כ באופן שעושים עיבור לעיר, דהיינו שבאים להרחיב את העיר מפני מקום מסוים, בזה צריך דוקא בית דירה. ולפי"ז בנידון דידן לגבי הפארק, שמתמשך על קטע מסוים מהשכונה, ואינו לאורך רוב השכונה, מסתבר שאינו דומה לנהר. ובפרט שמחמת המפסל השכונה של המקום, שהפארק נמוך מאוד משאר השכונה, עשו קיר שמונע אפשרות לבוא מהשכונה לפארק, וצריך להגיע מסביב, וא"כ יתכן שזה ההיפך מאיצטבא

כהלכה, לא יודעים שאין עירוב, והמכשול גדול מאוד רח"ל. החלק החשוב הזה ללמוד עוד ועוד את הצורך שהבודק יהיה בקי בהלכות, עם תעודה מוסמכת שנבחן עליהם, כמו בשאר נושאי הכשרות, זה מינימום כדי שיהיה אפשר להגיד שיש בודק לעירוב.

ההבדל בין חוט מתנדנד לחוט שנתקע בענפי העץ

הגענו לישוב יחד עם הרב יחד עם הבודק, ועוד שניים מתלמידי השיעורים שהתלוו לסיר, עברנו רגלית סביב כל הישוב, בתחילה ראינו קצת חוטים רופפים, והתלמידים התחילו לדון ולהעיר על כך, אבל אמרנו להם להמתין, כי מסתמא מחכה לנו דברים יותר חמורים. בהמשך הגענו

חוט קשור לטבעת מחוט ברזל ואינו נעליו

למקום שהעצים גדלו מאוד, ונתקעו בחוטים, במצב כזה הבעיה היא שהחוט אינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד, אלא יוצא מבין העמודים, ובוהו אפילו לדעת המחצית השקל שהתיר חוט מתנדנד, י"ל שאינו כשר, משום שחוט מתנדנד נמצא במקום הנכון ורק בשעת הרוח זו וחוזר למקומו, משא"כ חוט שנתקע בעץ הרי במשך כל השבת אינו במקומו, וי"א שהמחצה"ג ג"כ מודה ליוצא מבין העמודים ואכמ"ל]. ועוד חיסרון בזה,

שכאשר החוט שוקע או מתנדנד יש פוסקים שראו אותו כמו קו מתעגל. משא"כ בחוט שנתקע בעץ שבדרך כלל יש לו שינוי זווית חד, הרי זה מפסיק את חיבור המשקוף מעמוד לעמוד (ע"פ המבואר בריטב"א עירובין דף י"א.). ולכן חוט שהסתבך בענפי העץ דינו חמור מאוד, וצריך לתקנו מיד.

חוט שקשור לטבעת בראש העמוד והוא פסול

בהמשך הגענו לדבר יותר פשוט, שכל מי שקצת למד ידוע אותו, אלא שלא רבים יבחינו בו. בתוך כדי שאנו מתקדמים העירו האברכים שהצטרפו להתבונן בראשו של אחד העמודים, והנה באותו עמוד החוט לא היה מעל העמוד כלל, אלא היה חוט ברזל סביב לראש העמוד שעשה

החוט קשור סן הגד של העמוד

כעין טבעת גדולה, ובתוכו השחילו את חוט העירוב, רחוק מהעמוד כעשרה סנטימטרים. דבר זה ברור שאם מבינים חוט הוא משקוף מעל העמודים, שצריך לשבת מעליהם, הרי זה אינו מעל העמודים כלל, וזה אינו עירוב כלל. זה חוטים סביב למושב, ולא עירוב. לצערינו לפעמים חסר אפילו את ההבנה הבסיסית הזו, שאין לבדוקים היכן לעבור הכשרה ולימוד נכון.

יש לציין שכבר זמן רב שאנו שוקדים על מציאת פתרון להכניס את הלימוד של ההלכה המעשית והפרקטית למקומות כאלו, ויש פתרונות ומסגרות לימוד מתאימות, אבל חסר לנו אדם שיהיה מוכן להשקיע את עצמו לטרוח בענין זה, שכולל התקשרות ועריכת רשימות עם רבני ישובים. עלכן אנו פונים בזאת למי שבידו לפעול בדרכים אלו, שיצטרף אלינו ויתקשר למוקד, לזכות את עם ישראל בכל אתר ואתר.

שעומדים בעיר ומשתמשים בנהר, וא"כ כאן הפארק לא יועיל לחבר את השכונה.

עוד יש להביא את דברי המשנ"ב (ס"ק מ"ו) בשם המג"א שמסתפק אם בכל מקום שבני העיר משתמשים, נאמר שהוא מצטרף עם העיר, וסיים המשנ"ב בדברי האליה רבה שהסכים דאין להקל, כי גם בנחל עצמו דעת כמה ראשונים שהנחל אינו מצטרף [שכאמור מבארים את הגמ' באופן אחר], ולכן הבו דלא להוסיף עלה. ולפ"ז כיון שהמשנ"ב הכריע שלא לדמות דברים נוספים לדין נחל, וכן גם לדעת החו"א (ס' ק"י ס"ק כ"ז) [שדין הנחל לא יועיל ביותר משבעים אמה ואכמ"ל], ובפרט שיש חילוק בין נחל לפארק שאינו אלא במקום מסוים, לכן אי אפשר לחבר את השכונות להיות עיר אחת, וכל שכונה צריכה למדוד אלפיים אמה מקצה הבתים שלה.

דין כביש שאינו מתעבר עם העיר, וחיבור שכונת רמות

בהזדמנות זו אפשר להוסיף שהיו שרצו ללמוד מדין נחל גם לכביש ההולך לפני השכונה, שיצטרף עם העיר, כגון בירושלים בין שכונות מרכז העיר לשכונות רמות, שיש הפסק גדול בצומת רמות מהר חוצבים עד רמות א', [וגם לאחר הוספת שכונת השוטרים, יש מרחק גדול יותר מקמ"א אמה], אבל הכביש שמוביל מתמיר לרמות יחבר אותם, כיון שמשתמשים בו בני העיר. אבל לפי האמור יש בזה כמה חסרונות, משום שאינו הולך לאורך כל העיר, ועוד שזו דרך לצאת מעיר לעיר ולא שימוש של דירת העיר, והרי ברור שלא נאמר שכביש ירושלים תל אביב מחבר אותם, למרות שמשתמשים בו כל יום עשרות אלפי נוסעים, וזאת מלבד שהשימוש של נסיעה אינו שימוש אלא מעבר, וגם המשנ"ב פסק שלא להוסיף על הנהר כאמור, לכן אין אפשרות כלל לומר שהכביש יחבר אותם.

האם הגדרות של פסי הרכבת יחברו את ירושלים ותל אביב

לסיום נציין שאלה שהגיעה למוקד הטלפוני ביום שישי האחרון, מאדם ששאל האם לאחר הרכבת הקלה, שפסי הרכבת מוקפים גדרות מירושלים ועד תל אביב, זה יחבר את ירושלים ותל אביב ויהיה מותר ללכת את כל הדרך, [וצ"ע אם יצטרכו ללכת בתוך ההיקף או גם מחוץ לגדרות ואכמ"ל]. והתשובה היא שיש שתי בעיות, א' ההיקף לכאורה אינו מושלם, יש מקומות שאין גדר, כגון בצומת מושב אחיעזר וכדומה. ואם חסר י' אמות כבר אינו רשות היחיד. ב' יש לדון האם זה מוקף לדירה, וגם בזה יש כמה נושאים, שעוברים בתוך רכבת האם נחשב שמשתמשים בקרקע, והאם הנסיעה נחשבת שימוש דירה, והאם המקום פתוח לדירה. ותן לחכם ויחכם עוד.

אי אפשר שהבודק יהיה רק איש טכני ללא בקיאות בהלכות

בשבועות אלו נתבקשנו מכמה ישובים לבוא ולבדוק את כשרות העירוב, ולתת הוראות כיצד לתקנם. באחד מהם התקשר הרב ואמר שידוע שיש קצת דברים לתקן, וכדאי שנבוא לבדוק, ביקשנו שיבוא איתנו האחראי על העירוב, כדי שנראה את ידיעותיו, והוא יוכל ללמוד מהסירור הלכות

הדרכה לאורחא בהלכות עירובין

שמשמטמא אינו בקי בהן. אבל הרב אמר שהאחראי הוא רק איש טכני שבדוק ומתקן, וכל שאלה הרב מורה לו מה לעשות, כך שהכשרות אינה תלויה באחראי. לאחר שהיה קצת קושי לתאם עם הבודק, אמרנו לרב שאם הכל על פי הרב א"כ נעבור רק עם הרב, ואז הרב אמר שהוא אינו יודע היכן כל העירוב עובר, זה רק הבודק יודע.

הדברים היו קצת פלא. איך יתכן שהבודק אינו יכול לתת כשרות, ומי שנותן את הכשרות אינו יודע היכן העירוב א"כ על מה הוא נותן אתה כשרות. לצערינו אנשים ואפילו רבנים סבורים שהעירוב הוא טוב מצד עצמו, כאילו אם קושרים את החוטים לא יכול להיות עוד בעיות. בגליונות אלו ופעילות הגדולה בישובים אנו לומדים ומלמדים עוד ועוד, כמה בעיות יש חוץ מחוטים קרועים. וזה עוד יותר גרוע מחוט קרוע, כי כאשר החוט קרוע אנשים יודעים שאין עירוב, אבל כשהחוט קיים ואינו

עדיין ניתן להצטרף לקבוצה החדשה של בודקי עירובין להצטרפות והרשמה
055-678-3323

עירובין למעשה | שימוש | כשרות

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

את זה תוכל לדעת ולהורות, בהצטרפות ללימוד "עירובין למעשה" שעי" מוקד העירוב

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM